Værd at opleve

1. **Vandet Sø** og den nærliggende Nors Sø er såkaldte karstsøer, næringsfattige søer på kalkbund. Rent grundvand strømmer ind i den gennem sprækker i kalken. Særligt børnefamilier benytter badepladserne som et børnevenligt alternativ til Vesterhavet. Ved søen er gode muligheder for at observere bl.a. havørn.
2. **Spor af store herregårde**. Nystrup og Nebel ejede store dele af det land, som klitplantagerne ligger på i dag. Historien fortæller om adelige slægter, der ejede gårdene, og som flere gange måtte skille ejendommene ad og flytte dem længere ind i landet. Flyvesandet fra vest lagde sig på gårdenes jorder i så store mængder, at intet kunne gro. Nystrups beliggenhed er markeret på stedet. Nebelstenen markerer Nebels placering op til 1632.
3. **Oldtidshøje**. Thy er det sted i landet, hvor der er flest gravhøje fra bronzealderen. Svalhøje lige øst for Nystrupvej i Nystrup Plantage udgør en gruppe af gravhøje fra denne tid. Nogle af højene er velbevarede og flot kuplede.
4. **Dele af Hitlers Atlantvold**. I Vandet Klitplantage lå der under besættelsen i 1940-45 en tysk garnison, som senere blev en luftmeldestation. Den var en del af den Atlantvold, som Hitler lod bygge langs Europas Vestkyst fra Norge til Spanien. Garnisonen, som var omgivet af maskingeværstillinger, lå øst for Skelvej cirka 100 meter syd for Ministervej. På stranden ved Trøjborg syd for Klitmøller ligger resterne af et kystbatteri, som den tyske hær havde i perioden 1941-45.
5. **Stenalderhavets kystskrænter**. Grænsen mellem hævet havbund fra stenalderhavet og istidens morænelandskab markeres de fleste steder af i Thy af en stejl kystskrænt, som også markerer overgangen mellem den gode og dårlige jordbund.
6. **Klitmøller**. I dag er byen kendt som Cold Hawaii, surfernes nordiske paradis. Men længe før nogen havde opfundet surfing var Klitmøller et rigt samfund. Velstanden stammede fra skudehandel med Norge. I 1825 blev der skabt passage ved Agger Tange, så skibe kunne sejle direkte fra Vesterhavet ind i Limfjorden. Herefter voksede Thisted på Klitmøllers bekostning. De efterfølgende 150 år levede store dele af Klitmøllers befolkning af fiskeri.

Velkommen til Klitplantagerne ved Vandet Sø

Klitplantagerne ved Vandet Sø er en fælles betegnelse for Vilsbøl, Nystrup og Vandet plantager med omgivende søer og klitheder.

Der er et stort udvalgt af afmærkede vandreruter i området. Vestkyststien vandrerute – og National Cykelrute nr. 1, samt National Cykelrute nr. 2 passerer gennem området. Den lokale cykelrute Vandet Sø Ruten er afmærket rundt om søen fra Klitmøller.

Mange skovveje er i så fin stand, at du i det meste af året kan komme omkring i en kørestol.

Hunde i snor er velkomne. I hundeskoven i Vilsbøl Plantage må hunde gå løs, hvis de er under kontrol.

Der er afmærkede MTB spor i Vilsbøl og Vandet plantager.

Der er en afmærket halv- og en kvart maratonrute. Der er etableret faste orienteringsløbsposter i Vilsbøl Plantage. Se mere på www.findveji.dk/projects/6069.

Der er lokale rideruter i Vandet og Nystrup plantager. Og en lang riderute langs kysten. Se mere på www.riderutenthy.dk.

Der er primitive overnatningssteder med shelters i Vilsbøl og Vandet plantager. I Vilsbøl Plantage er der også en stor lejrplads, der kan bookes af store grupper.

Fiskekort til Vandet og Nors søer kan købes hos Naturstyrelsen Thy eller på turistkontorene.

Se hele den digitale guide på www.nst.dk/vandet-soe. Find inspiration på udinaturen.dk – Danmarks guide til oplevelser i naturen.

Naturstyrelsen

www.naturstyrelsen.dk
Tlf. 72 54 30 00

034-2026 Grafisk tilrettelægning og kort: Parabole. Forsidefoto: Lars Gundersen.. Tryk: Stibo Complete A/S.

Naturstyrelsen

Klitplantagerne ved Vandet Sø

Klitplantagerne ved Vandet Sø er en oplevelse af unik natur

Klitplantagerne ved Vandet Sø omfatter plantager og natur i stor skala omkring den smukke sø på kanten af morænelandskabet. Området er en del af Nationalpark Thy. Plantagerne består mest af nåleskov med indblanding af løvtræer og drives efter principperne for naturnær skovdrift. Der er et rigt dyreliv i området. Krondyr, rådyr, grævling, ræv, hare og snepper kan alle opleves i plantagerne. Mange planter stammer fra de nordiske nåleskove, du kan f.eks. være heldig at se linnea og finde mange gode spisesvampe her.

Klitplantager, søer og heder ligger flettet ind i hinanden. Den naturlige vegetation på hederne er dværgbuske som revling, mosebølle, hede- og klokkelyng. Tranen kan opleves på Vangså Klithede, og rørdrummens karakteristiske lyd kan høres i rørsumpen ved Vandet Sø.

Havet, blæsten og sandet

For 6000 år siden - da stenalderhavet havde sin største udbredelse - var den nordlige del af Thy et øhav. Den senere landhævning bragte nyt land frem - det store sletteland mod vest på den hævede havbund. De gamle havskrænter står nu som markante skel i landskabet - ofte 3-4 km inde i landet. Det kuperede og frodige morænelandskab øst for kystskrænten er formet af istidens gletsjere.

De umådelige mængder af sand, som blev blotlagt ved landhævningen, blæste sammen i klitter og blev af vinden ført langt ind i landet. Fra 1400-tallet og frem beretter områdets præster om flyvesandet, der lagde sig som en dyne over den frugtbare jord. I Vandet Plantage er flyvesandet fra kysten blevet bragt op til 14 km ind i landet.

Først omkring år 1800 havde man metoder til at standse sandflugten. Først og fremmest lærte man at så og udplante sandhjælme; en hårdfør græs som med sine lange rødder binder sandet, mens selve planten opfanger og standser det fygende sand.

I slutningen af 1800-tallet begyndte de store anlæg af klitplantagerne, som både skulle hindre sandflugten og sørge for brænde og tømmer til en skovløs egn samt give beskæftigelse til egnens beboere.

Klitplantagerne ved Vandet Sø

Klitplantagerne er grundlagt i årene fra 1883 og frem til århundredeskiftet. De er senere blevet udvidet ved arealkøb i perioden 1930-50. Nystrup og Vilsbøl plantager har begge en vestlig del beliggende på hævet stenalderhavbund. Her er væksten generelt ringe. Ellers gælder det for alle plantagerne, at der under flyvesandet er istidsaflejringer af fedt, kalkholdigt moræneler. Det betyder, at der er særdeles gode vækstforhold der, hvor sandlaget ikke er for tykt til, at træernes rødder kan gennemtrænge det.

I Nystrup Plantage er store arealer med indlandsklitter stadig bevokset med den oprindelig plantede bjergfyr. Ved Graves Bakker i det sydlige Nystrup og ved Goliat i Vilsbøl er indlandsklitterne blevet ryddet, og står nu som markante høje i skovlandskabet. Ellers er den oprindelige plantede bjergfyr blevet afløst af træarter med højere produktion som sitkagran, skovfyr og ædelgran. I alle plantagerne er der desuden betydelige arealer med bøg, eg og andre løvtræarter.

Klithederne

Med henblik på at genskabe klitheder og den oprindelige natur fjernes især på den hævede havbund dele af plantagerne. Her er det nødvendigt regelmæssigt at fjerne selvsåede træer, ligesom der foretages anden pleje i form af f.eks. pletvis afbrænding for at fremme den naturlige vegetation. Krondyrene veksler mellem plantagerne og de åbne klitheder, hvor de græsser og er med til at pleje naturen.

Klithederne langs den jyske vestkyst udgør en sjælden naturtype i europæisk sammenhæng. Derfor har Danmark en særlig forpligtigelse til at pleje og bevare dem.

Vandet og Nors søer

De to store søer er blandt de reneste i landet. De er begge karstsøer, dvs. næringsfattige søer på kalkbund, som har en vandtilstrømning gennem sprækker i kalken. Søerne er op til 20 m dybe og er tidligere havbugter, som blev afsnøret fra havet ved landhævningen. Søerne har mod vest så at sige opfanget sandflugten. Derfor er der gode og børnevenlige badestrande på vestsiden af søerne, hvor sandbunden strækker sig så langt som vinden har kunnet bære sandet.

Spor fra fortiden

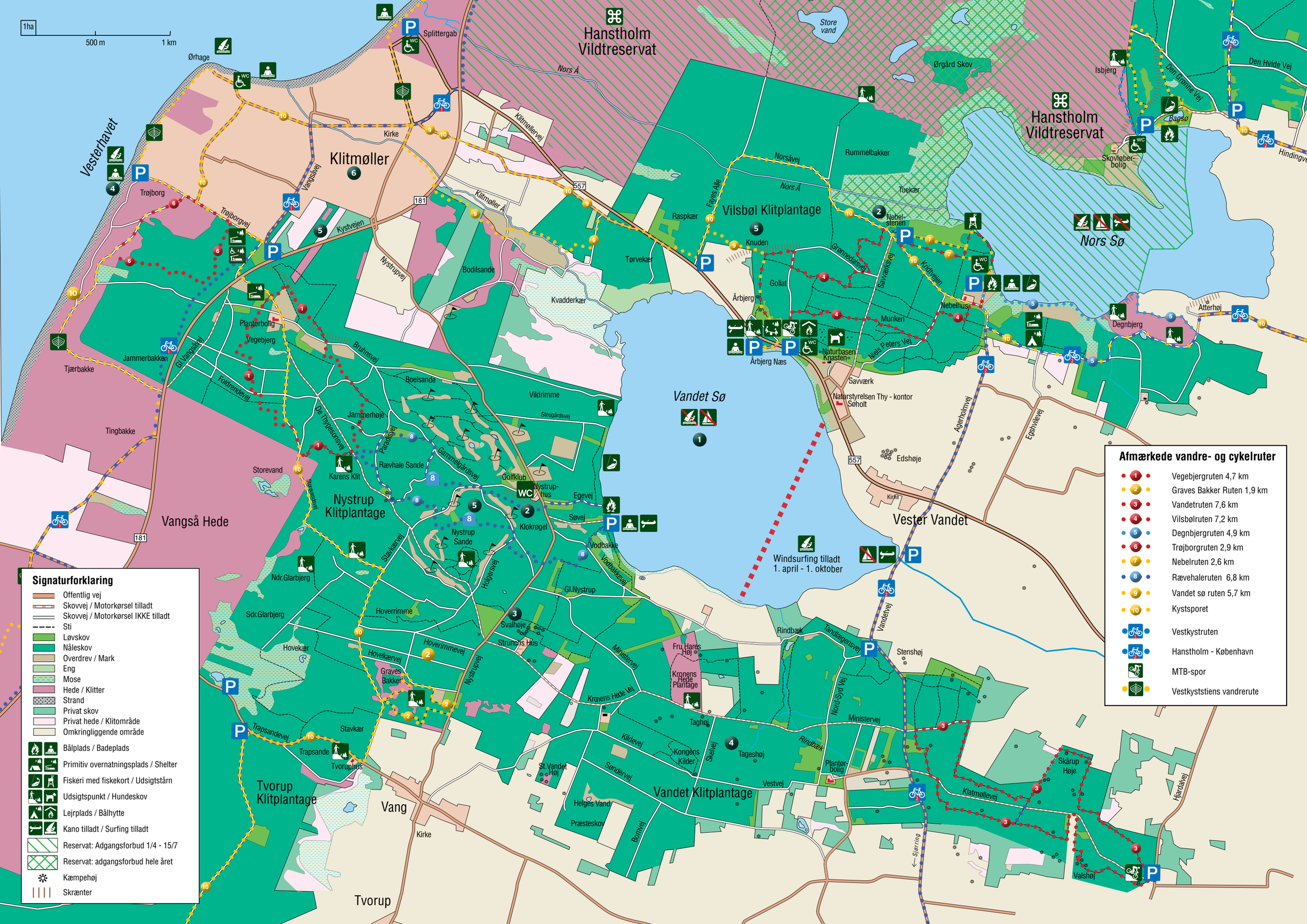
Thy er det sted i landet, hvor der er flest gravhøje fra bronzezealderen. Og så anslår man endda, at tre fjerdedele er fjernet eller overpløjet. Du kan opleve adskillige velbevarede høje i både Vilsbøl, Nystrup og Vandet plantager.

Store dele af plantagerne ligger på jord, som har tilhørt herregårdene Nystrup og Nebel. I middelalderen lå de begge som store og rige gårde. De fik fælles skæbne, idet at deres jorder blev overføget og ødelagt af sandflugt. Af samme grund blev gårdene med århundredes mellemrum flere ganger flyttet mod øst. Omkring år 1900 blev hovedparten af jordene afhændet til staten, og tilplantningen tog fart.

Plantagerne gemmer også på hulveje, som fortæller om tidligere tiders færdselsårer. Den afmærkede vandrerute Hulvejruten i Vilsbøl Plantage giver mulighed for at opleve en af de bedst bevarede hulveje.

Klitplantagerne ved Vandet Sø er en del af:
Nationalpark Thy
www.nationalparkthy.dk

Signaturforklaring

- Offentlig vej
- Skovvej / Motorkørsel tilladt
- Skovvej / Motorkørsel IKKE tilladt
- Sti
- Løvskov
- Nåleskov
- Overdrev / Mark
- Eng
- Mose
- Hede / Klitter
- Strand
- Privat skov
- Privat hede / Klitområde
- Omkringliggende område
- Bålplads / Badeplads
- Primitiv overnatningsplads / Shelter
- Fiskeri med fiskekort / Udsigtstårn
- Udsigtspunkt / Hundeskov
- Lejrplads / Bålhytte
- Kano tilladt / Surfing tilladt
- Reservat: Adgangsforbud 1/4 - 15/7
- Reservat: adgangsforbud hele året
- Kæmpehøj
- Skrænter

Afmærkede vandre- og cykelruter

- 1 Vegebjergruten 4,7 km
- 2 Graves Bakker Ruten 1,9 km
- 3 Vandetruten 7,6 km
- 4 Vilsbølruten 7,2 km
- 5 Degnbjergruten 4,9 km
- 6 Trøjborgruten 2,9 km
- 7 Nebelruten 2,6 km
- 8 Rævehaleruten 6,8 km
- 9 Vandet sø ruten 5,7 km
- 10 Kystsporet
- Vestkystruten
- Hanstholm - København
- MTB-spor
- Vestkyststiens vandrerute